REPUBLIKA SLOVENIJA
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

REPUBLIKA SLOVENIJA
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Podpisnik:Miha Lobnik
Izdajatelj certifikata:Republika Slovenija
Serijska št. certifikata:6d 0f 14 5e 00 00 00 00
Datum poteka certifikata:16.01.2022
Datum in čas podpisa:13:07, 10.04.2020
Referenčna številka:0701-5/2020/1

Železna cesta 16, 1000 Ljubljana
01 4735 550
gp@zagovornik-rs.si

Vlada Republike Slovenije
Gregorčičeva 20, 25
1000 Ljubljana

E: gp.gs@gov.si

Številka: 0701-5/2020/1
Datum: 10. 4. 2020

Zadeva: **Priporočila Zagovornika načela enakosti glede nadaljnjih ukrepov za blaženje posledic epidemije Covid-19 z namenom preprečevanja in odprave diskriminacije**

Spoštovani,

Zagovornik načela enakosti (v nadaljevanju: Zagovornik) pozdravlja prizadevanja Vlade in Državnega zbora, da z interventnimi zakonskimi ukrepi naslovita stisko najbolj ranljivih skupin prebivalstva. Zakon o interventnih ukrepih za zajezitev epidemije Covid-19 in omilitev njenih posledic za državljane in gospodarstvo (ZIUZEOP) predstavlja prvi pomemben korak v to smer. Spodbudna je tudi namera Vlade, da z naslednjimi interventnimi zakonskimi in drugimi ukrepi uredi bistvena vprašanja položaja tistih ranljivih skupin, ki jih ZIUZEOP ni zaobjel.

Čeprav so epidemija in njeni učinki prizadeli vse ljudi, pa vseh niso prizadeli enako. Na neenak učinek razsežnosti epidemije že sicer posebej ranljivih skupin tako med drugim opozarja tudi poročilo Agencije EU za temeljne pravice.[1] Zagovornik se pri spremljanju ukrepov za blaženje posledic epidemije zato osredotoča na vprašanje enake obravnave vseh oseb ne glede na njihove osebne okoliščine ter vprašanje potreb oseb, ki so jih zaradi določene osebne okoliščine posledice epidemije prizadele bolj kot druge. Ključno je, da odločevalci pri ukrepih na nikogar ne pozabijo.

*

Upoštevajoč navedeno Zagovornik na podlagi druge, šeste in sedme alineje 21. člena Zakona o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD)[2] podaja naslednja priporočila:

1. Zagotovi naj se **dodatno finančno pomoč enostarševskim družinam**, in sicer na način, da se dvigne bodisi višina otroškega dodatka za vsakega otroka v enostarševski družini bodisi se uvede dodatno obliko denarne pomoči takim družinam.

2. **Dvigne naj se višina denarnega dodatka za nego otroka, ki je namenjen družinam z otroki s posebnimi potrebami**. Zaradi večjih potreb teh otrok imajo te družine že sicer višje življenjske stroške, v času epidemije in močno omejenega delovanja podpornih struktur, v katerem starši prevzamejo večinsko ali celotno breme skrbi za te otroke, se ti stroški zvišujejo oziroma se nižajo prihodki staršev. V primeru enostarševskih družin naj se posamezni dodatni prejemki medsebojno ne izključujejo.

[1] https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-coronavirus-pandemic-eu-bulletin-1_en.pdf, zlasti str. 25-32.
[2] Uradni list RS, št. 33/16 in 21/18 – ZNOrg

3. **Med upravičence do prejema izredne pomoči v obliki mesečnega temeljnega dohodka naj se uvrsti samozaposlene starše, ki delajo za polovični delovni čas zaradi starševstva**, in ki zaradi epidemije ne morejo opravljati dejavnosti ali jo opravljajo v bistveno zmanjšanem obsegu. Ti naj bodo upravičeni do izredne pomoči za enako časovno obdobje kot drugi upravičenci na podlagi ZIUZEOP. Med upravičence naj se dodatno uvrsti tudi samozaposlene osebe, ki v prvi polovici 2019 niso izkazovale prihodkov zaradi koriščenja materinskega, očetovskega in/ ali starševskega dopusta.

4. Učencem in dijakom**, ki so upravičeni do subvencije za malico oziroma kosilo, naj se v času splošnega zaprtja vzgojno-izobraževalnih zavodov zagotovi izplačilo sredstev v višini odobrene subvencije za prehrano.** Učenci oziroma dijaki iz socialno šibkejših okolij so z zaprtjem šol ostali brez dnevnega dostopa do subvencionirane malice oziroma kosila.

5. Zagotovi naj se **pomoč najemnikom stanovanj (npr. subvencioniranje najemnin), ki so v času epidemije ostali brez rednega dohodka in bivajo v najemniškem tržnem stanovanju ter odpis najemnin osebam v javnih najemnih stanovanjih.** Priporoča se tudi omejitev možnosti prekinitev najemnih pogodb in deložacij v primerih začasne nezmožnosti plačevanja najemnin v času epidemije.

6. Zagotovi naj se **državna pomoč prejemnikom stanovanjskih posojil (za namen reševanja osnovnega stanovanjskega vprašanja), ki so zaradi epidemije izgubili redni prihodek oziroma se jim je ta znižal do te mere, da kratkoročno posojila ne zmorejo odplačevati.**

7. Zagotovi naj se **solidarnostni dodatek za brezposelne ali zvišanje nadomestil za brezposelnost (po zgledu solidarnostnega dodatka za upokojence) ter poenostavitev postopkov glede dodeljevanja teh nadomestil.** Srednjeročno naj se oblikujejo dodatni ukrepi aktivne politike zaposlovanja, ki bodo s krizo najbolj prizadetim skupinam omogočili vstop na trg dela.

8. Zagotovi naj se **nadomestilo oziroma povračilo stroškov občinam, ki so za namen zajezitve epidemije in blaženje njenih posledic sprejele dodatne ukrepe za brezdomce**. Zagotovi naj se tudi **finančna podpora občinam, ki zagotavljajo financiranje delovanja nevladnih organizacij za pomoč brezdomcem.**

9. Pravica do **solidarnostnega dodatka študentom** po ZIUZEOP **naj se omeji na tiste, ki so zaradi epidemije dejansko ostali brez dohodkov** (študentskega dela). **Višina tega dodatka naj se dvigne** na raven, ki bo študentom zagotovila socialno varnost, **dodatek pa naj se mesečno dodeljuje za čas trajanja epidemije**. Solidarnostni dodatek naj se **uvede tudi za dijake in udeležence izobraževanja odraslih, ki so v primerljivem položaju s študenti**. Solidarnostni dodatek naj se dodeli vsem študentom, **ne glede na način izvedbe študija**, ter **ne glede na stalno bivališče v RS**. **Višji dodatek naj se nameni posebej ranljivim skupinam študentov** (npr. študentskim družinam in študentom s posebnimi potrebami).

10. Zagotovi naj se **finančna pomoč staršem ali skrbnikom otrok ali odraslih s posebnimi potrebami, ki v času epidemije z namenom njene zajezitve začasno bivajo doma in ne v socialnovarstvenih zavodih**.

11. **Osebam, ki uživajo pravico do osebne asistence, naj se zagotovi solidarnostni dodatek za osebno asistenco zaradi zvišanih življenjskih stroškov in potreb po strogih zaščitnih ukrepih. Poseben dodatek za delo v rizičnih razmerah naj se zagotovi tudi osebnim asistentom.** Dajatve naj se umerijo glede na obseg oziroma število ur potrebne osebne asistence.

12. **Domovom za starejše, drugim javnim socialnovarstvenim zavodom ter ostalim izvajalcem socialno-varstvenih storitev naj se zagotovi dodatna pomoč za zagotavljaje dovoljšnega kadra, tehnične in zaščitne opreme in drugih pogojev za soočanje z epidemijo ter preprečevanje negativnih posledic socialne izolacije uporabnikov.**

13. **Odpravi naj se razlikovanje pri pogoju plačanih zapadlih davčnih obveznosti za dostop do državnih podpor, namenjenih kritju sredstev izpadlih dohodkov med podjetji in posamezniki** (zlasti samostojnimi podjetniki in kmeti). Obstoječe razlikovanje ni upravičeno, ker sta skupini v primerljivem položaju glede potreb po podpori.

14. **Tujcem, ki v Sloveniji zakonito prebivajo na podlagi ZIUZEOP,** naj se zagotovi pravice, ki sicer pripadajo določenim tujcem, ki jim je v skladu z Zakonom o tujcih dovoljeno zadrževanje v Republiki Sloveniji. Te pravice obsegajo **pravico do nujnega zdravstvenega varstva ter pravico do osnovne oskrbe v obliki denarne socialne pomoči**.

Navedena priporočila ne predstavljajo celovitega seznama ukrepov, potrebnih za odpravo neenakega položaja, v katerem so se zaradi posledic epidemije znašle posamezne ranljive skupine. To priporočilo ne vsebuje tistih ukrepov, ki niso predmet zakonskega urejanja. Zagovornik bo priporočila za ostale ukrepe naslovil ločeno.

S spoštovanjem,

Miha Lobnik
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Poslano:
- naslovniku
- zbirka dok. gradiva

V vednost:
- Kabinet predsednika Vlade Republike Slovenije (gp.kpv@gov.si)
- Poslankam in poslancem Državnega zbora Republike Slovenije (gp@dz-rs.si)
- Svetnicam in svetnikom Državnega sveta (gp@ds-rs.si)

- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (gp.mddsz@gov.si)
- Ministrstvo za finance (gp.mf@gov.si)
- Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (gp.mgrt@gov.si)
- Ministrstvo za infrastrukturo (gp.mzi@gov.si)
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (gp.mizs@gov.si)
- Ministrstvo za javno upravo (gp.mju@gov.si)
- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (gp.mkgp@gov.si)
- Ministrstvo za kulturo (gp.mk@gov.si)
- Ministrstvo za notranje zadeve (gp.mnz@gov.si)
- Ministrstvo za obrambo (glavna.pisarna@mors.si)
- Ministrstvo za okolje in prostor (gp.mop@gov.si)
- Ministrstvo za pravosodje (gp.mp@gov.si)
- Ministrstvo za zdravje (gp.mz@gov.si)
- Ministrstvo za zunanje zadeve (gp.mzz@gov.si)

- Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (info@varuh-rs.si)

Priloga:
- Utemeljitev strokovne službe Zagovornika načela enakosti k priporočilu št. 0701-5/2020/1

UTEMELJITEV STROKOVNE SLUŽBE ZAGOVORNIKA K PRIPOROČILU (ŠT. št. 0701-5/2020/1)

I. PRISTOJNOSTI IN NALOGE ZAGOVORNIKA NAČELA ENAKOSTI

Zagovornik načela enakosti (v nadaljevanju: Zagovornik) je neodvisni državni organ, ustanovljen na podlagi Zakona o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD),[3] ki deluje na področju **varstva pred diskriminacijo in spodbujanja enakosti.** ZvarD zavezuje državne organe, **lokalne skupnosti**, samoupravne narodne skupnosti in nosilce javnih pooblastil, da na svojem področju v okviru svojih pristojnosti ustvarjajo **pogoje za enako obravnavanje vseh oseb, ne glede na katero koli osebno okoliščino.**

V skladu z 21. členom ZVarD Zagovornik daje **priporočila** glede »preprečevanja in odpravljanja diskriminacije ter sprejemanja posebnih in drugih ukrepov za odpravo diskriminacije«. Priporočila Zagovornika se lahko nanašajo na določeno ugotovljeno **diskriminatorno prakso** (odpravljanje diskriminacije) ali **tveganje** (preprečevanje diskriminacije). Priporočila Zagovornika se pri tem nanašajo tudi na obstoječo zakonodajo ali zakonske predloge.

II. RAZLOGI ZA PRIPRAVO PRIPOROČILA

Epidemija Covid-19 poleg javnozdravstvenega izziva prinaša tudi socialno-ekonomske posledice, ki bodo na prebivalce Slovenije negativno vplivale na številnih področjih družbenega življenja. Zagovornik skrbno spremlja ukrepe, sprejete z namenom blaženja teh posledic, pri čemer se osredotoča na vprašanje enake obravnave vseh oseb v primerljivih položajih ne glede na katerokoli njihovo osebno okoliščino ter vprašanje ustreznega naslavljanja potreb oseb, ki so jih zaradi določene osebne okoliščine posledice epidemije bolj prizadele. Obstoječe in načrtovane ukrepe Zagovornik torej spremlja tako z vidika varstva pred diskriminacijo kot tudi spodbujanja (dejanske) enakosti.

Posebno poročilo Komisarja Sveta Evrope za človekove pravice iz leta 2013 kaže, da so posebej težko breme zadnje gospodarske krize nosile skupine oseb v najbolj neenakem dejanskem položaju, ki so tudi sicer izpostavljene diskriminatornim praksam.[4] Poročilo med drugim izpostavlja naglo odpuščanje tujih delavcev, krčenje osnovnih storitev prosilcem za azil, poglabljanje socialne stiske etničnih manjšin, večplastne učinke krize na ženske (socialni pritiski na izvajalke domače nege, matere samohranilke, starejše revne ženske), dvig stopnje revščine otrok, dvig stopnje brezposelnosti mladih, omejevanje storitev osebam z invalidnostmi ter dvigovanje njihove brezposelnosti in poglabljanje revščine starejših.[5]

Podatkov o neposrednih posledicah epidemije (tudi gospodarskih), ki bi prikazovali negativne učinke na posamezne skupine oseb z določeno osebno okoliščino v Sloveniji (še) ni. Glede pretekle gospodarske krize poročila Urada RS za makroekonomske raziskave kažejo, da je ta že od samega začetka vplivala tako na materialno prikrajšanost kot tudi na stopnjo tveganja revščine, pri čemer so največ negativnih učinkov izkusile določene družbene skupine, zlasti brezposelni, starejši (predvsem starejše ženske), enostarševske družine in družine z otroki nasploh.[6] **Tudi podatki za Slovenijo torej potrjujejo neenake in asimetrične učinke krize na skupine prebivalstva z določeno osebno okoliščino**.

---

[3] Uradni list RS, št. 33/16 in 21/18 – ZNOrg

[4] Komisar Sveta Evrope za človekove pravice (2013) *Safeguarding human rights in times of economic crisis*, str. 22-25. Dostopno na: https://rm.coe.int/safeguarding-human-rights-in-times-of-economic-crisis-issue-paper-publ/1680908dfa. Enake zaključke izpostavlja tudi poročilo Pripravljalnega odbora za človekove pravice Sveta Evrope (2016) *The impact of the economic crisis and austerity measures on human rights in Europe*, dostopno na: https://rm.coe.int/the-impact-of-the-economic-crisis-and-austerity-measures-on-human-righ/16806f2030.

[5] *Prav tam*.

[6] UMAR (2010) Socialni razgledi 2009, str. 71-73. Glej tudi UMAR, Kazalniki blaginje v Sloveniji – Materialna blaginja: revščina in socialna izključenost, dostopno na: http://www.kazalniki-blaginje.gov.si/mat-blag/mb-revsc.html.

Posebno tematsko poročilo Agencije EU za temeljne pravice z dne 8. 4. 2020 kaže, da so tudi učinki epidemije Covid-19 in njenih posledic izrazito asimetrični in so posebej prizadeli že sicer prikrajšane družbene skupine, katerih (neenak) položaj se povezuje z njihovimi osebnimi okoliščinami.[7]

Zato velja tem skupinam pri snovanju ukrepov za zajezitev epidemije posvetiti posebno pozornost, skladno z načelom **»nikogar pustiti zadaj«.** Tudi v času epidemije velja splošno **ustavno načelo**, da je treba osebe (oziroma družbene skupine) v **enakih položajih obravnavati enako, v različnih pa različno**. Temu sta sledila tudi Vlada Republike Slovenije s pripravo in Državni zbor s sprejetjem Zakona o interventnih ukrepih za zajezitev epidemije covid-19 in omilitev njenih posledic za državljane in gospodarstvo (ZIUZEOP), katerega cilj je, med drugim, izboljšanje socialnega položaja ljudi, še posebej najbolj ogroženih zaradi epidemije COVID-19. Ker je Vlada RS napovedala, da bo z naslednjim zakonodajnim svežnjem naslovila tiste ranljive skupine oziroma njihove stiske, ki v ZIUZEOP niso bili naslovljeni, je Zagovornik pripravil pričujoče priporočilo.

III. OBRAZLOŽITVE POSAMEZNIH PRIPOROČIL ZAGOVORNIKA NAČELA ENAKOSTI

1. Pomoč enostarševskim družinam
(družinski položaj, spol)

Zagotovi naj se dodatno finančno pomoč enostarševskim družinam, in sicer na način, da se dvigne bodisi višina otroškega dodatka za vsakega otroka v enostarševski družini bodisi se uvede dodatno obliko denarne pomoči takim družinam.

Po ZIUZEOP se bo zvišal dodatek za veliko družino, ki je letni prejemek, in sicer za 100 evrov družinam s tremi otroki ter za 200 evrov družinam s štirimi ali več otroki. Po Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP-1)[8] znaša sicer dodatek za velike družine s tremi otroki na letni ravni 395 eurov, za družine s štirimi ali več otroki pa 480 eurov. Pričakovati gre, da bodo imeli ukrepi za zajezitev posledic epidemije nesorazmerno večji negativni vpliv na socialni položaj enostarševskih družin (zlasti na delovno aktivnost, na zaposlitveni status enega starša – skrbnika ali na njegove oziroma njene prihodke, če gre za samozaposleno osebo). Zato Zagovornik meni, da potrebujejo tudi enostarševske družine najmanj primerljivo dodatno finančno pomoč, kot gre velikim družinam, v katerih sta sicer dva hranitelja, in kjer si ta lahko delita tudi skrbstvene dolžnosti, torej lahko laže usklajujeta poklicno in družinsko življenje.

Po 72. členu ZSDP-1 je enostarševska družina »skupnost enega od staršev z enim ali več otrokom, kadar je drugi od staršev umrl in otrok po njem ne prejema prejemkov za preživljanje ali je drugi od staršev neznan ali kadar otrok po drugem od staršev prejemkov za preživljanje dejansko ne prejema.« To pomeni, da so otroci v enostarševskih družinah v celoti materialno odvisni od prihodkov enega starša – hranitelja, in so torej zaradi tega bolj ranljivi v okoliščinah, ki (lahko) negativno vplivajo na zaposlitveni status ali prihodke tega starša.

Enostarševske družine predstavljajo po podatkih SURS (2018) četrtino vseh družin v Sloveniji. V veliki večini so v takih družinah hraniteljice ženske (razmerje 5:1)[9]. V času trajanja epidemije, ko so vrtci, šole in drugi vzgojno-izobraževalni zavodi zaprti, so starši v teh družinah praviloma odsotni z dela ali imajo znižane dohodke zaradi skrbstvenih dolžnosti, torej praviloma ne delajo. Ukrep naj se zagotovi za vse take družine z otroki, ki živijo s starši v skupnem gospodinjstvu in kjer še velja dolžnost preživljanja.

2. Pomoč družinam z otroki s posebnimi potrebami
(invalidnost, zdravstveno stanje, starševstvo)

Dvigne naj se višina denarnega dodatka za nego otroka, ki je namenjen družinam z otroki s posebnimi potrebami. Zaradi večjih potreb teh otrok imajo te družine že sicer višje življenjske stroške, v času epidemije in močno omejenega delovanja podpornih struktur, v katerem starši

[7] Agencija EU za temeljne pravice, *Coronavirus Pandemic in the EU – Fundamental Rights Implications*, str. 25-32. Objavljeno 8. 4. 2020, dostopno na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-coronavirus-pandemic-eu-bulletin-1_en.pdf.
[8] Uradni list RS, št. 26/14, 90/15, 75/17 – ZUPJS-G, 14/18 in 81/19
[9] Glej podatke Statističnega urada RS za stanje na 1.1.2018, dostopno na https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7725.

prevzamejo večinsko ali celotno breme skrbi za te otroke, se ti stroški zvišujejo oziroma se znižajo prihodki staršev. V primeru enostarševskih družin naj se posamezni dodatni prejemki medsebojno ne izključujejo.

Dodatek za nego otroka je po ZSDP-1 namenjen kritju povečanih življenjskih stroškov, ki jih ima družina pri preživljanju in negi otrok, ki potrebujejo posebno nego in varstvo. Po 97. členu ZSDP-1 gre za otroke »s težko ali funkcionalno težko motnjo v duševnem razvoju (otrok se lahko usposobi le za sodelovanje pri aktivnostih; potrebuje stalno nego, varstvo, pomoč in vodenje; je omejen v gibanju, prisotne so težke dodatne motnje, bolezni in obolenja; razumevanje in upoštevanje navodil je hudo omejeno; orientacijski rezultat na testu inteligentnosti je pod 20 IQ, mentalna starost do 2 let) ali težko ali funkcionalno težko gibalno ovirane otroke (otrok ima malo uporabnih gibov, samostojno gibanje ni možno; v celoti je odvisen od tuje pomoči; otrok je lahko težko moten v komunikaciji, sporazumeva se s pomočjo neverbalne komunikacije oziroma nadomestne komunikacije) ali otroke z določenimi boleznimi iz seznama hudih bolezni, ki ga določi minister na predlog pediatrične klinike, ki potrebujejo posebno nego in varstvo, znaša dodatek 200 eurov mesečno.

V običajnih razmerah je veliko otrok s posebnimi potrebami vsaj del dneva v šolah, v varstveno-delovnih centrih in podobno, v mnogo primerih so zanje zagotovljeni prevoz, prehrana in usposabljanje, kar vse omogoča, da si starša lahko delita skrbstvene dolžnosti in hkrati delata. To je v aktualnih razmerah epidemije praktično nemogoče za najmanj enega od staršev (ne le zaradi skrbi in nege ter varstva, ampak tudi zaradi potrebne podpore pri šolanju na daljavo), ki je zato prisiljen prevzeti skrbstvene dolžnosti in posledično prejema manjše prejemke. Te neugodnosti je treba poskušati izravnati tako, da ti starši in otroci ne bodo nosili nesorazmerno večjih bremen kot ostali.

3. Pomoč samozaposlenim staršem, ki delajo za polovični delovni čas zaradi nege otroka *(starševstvo)*

Med upravičence do prejema izredne pomoči v obliki mesečnega temeljnega dohodka naj se uvrsti samozaposlene starše, ki delajo za polovični delovni čas zaradi starševstva, in ki zaradi epidemije ne morejo opravljati dejavnosti ali jo opravljajo v bistveno zmanjšanem obsegu. Ti naj bodo upravičeni do izredne pomoči za enako časovno obdobje kot drugi upravičenci na podlagi ZIUZEOP. Med upravičence naj se dodatno uvrsti tudi samozaposlene osebe, ki v prvi polovici 2019 niso izkazovale prihodkov zaradi koriščenja materinskega, očetovskega in/ ali starševskega dopusta.

34. člen ZIUZEOP določa, da je upravičenec do izredne pomoči v obliki mesečnega temeljnega dohodka tisti upravičenec, ki zaradi epidemije ne more opravljati dejavnosti ali jo opravlja v bistveno zmanjšanem obsegu, in sicer je pod prvo alinejo navedeno, da so to lahko »samozaposleni, ki na dan uveljavitve tega zakona opravlja dejavnost in je v obvezno zavarovanje vključen na podlagi opravljanja te dejavnosti in ne izpolnjuje pogojev za obvezno vključitev v obvezno zavarovanje tudi na kakšni drugi zavarovalni podlagi«. Gre torej za tiste upravičence, pri katerih je samozaposlitev njihova edina zakonska podlaga za vključitev v obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje prvi odstavek 15. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2).[10]

Ta dikcija pa izključuje vse tiste samozaposlene starše, ki delujejo kot samostojni podjetniki in delajo za polovični delovni čas do polnega zaradi nege otroka, in ki zaradi epidemije ne morejo opravljati dejavnosti ali jo opravljajo v bistveno zmanjšanem obsegu. Ti so namreč za del do polnega delovnega časa zaradi nege otroka zavarovani, poleg prvega odstavka 15. člena, tudi na podlagi drugega odstavka 19. člena ZPIZ-2. To pomeni, da ta skupina izpolnjuje pogoje za obvezno vključitev v obvezno zavarovanje na podlagi dveh členov ZPIZ-2, torej delno tudi na drugi zavarovalni podlagi, kot je sicer predvidena za samozaposlene, ki ne koristijo zakonske možnosti nege otroka, in jo predvideva 34. člen ZIUZEOP za upravičence mesečnega temeljnega dohodka.

Zakon o delovnih razmerjih[11] v 6. členu določa, da je družinsko stanje ena od posebej pred diskriminacijo varovanih osebnih okoliščin na področju trga dela in zaposlovanja. Nadalje pojasnjuje, da posredna diskriminacija zaradi osebne okoliščine obstaja, kadar je oseba z določeno osebno okoliščino bila, je ali bi lahko bila zaradi navidezno nevtralnega predpisa, merila ali prakse v enakih ali

[10] Uradni list RS, št. 96/12, 39/13, 99/13 – ZSVarPre-C, 101/13 – ZIPRS1415, 44/14 – ORZPIZ206, 85/14 – ZUJF-B, 95/14 – ZUJF-C, 90/15 – ZIUPTD, 102/15, 23/17, 40/17, 65/17, 28/19 in 75/19

[11] Uradni list RS, št. 21/13, 78/13 – popr., 47/15 – ZZSDT, 33/16 – PZ-F, 52/16, 15/17 – odl. US, 22/19 – ZPosS in 81/19

podobnih situacijah in pogojih v manj ugodnem položaju kot druge osebe, razen če merilo ali prakso objektivno upravičuje zakoniti cilj in če so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna in potrebna.

Zagovornik meni, da so samozaposleni starši, ki delajo polovični delovni čas zaradi starševstva, ki zaradi epidemije ne morejo opravljati dejavnosti ali jo opravljajo v bistveno zmanjšanem obsegu, v okviru ukrepov, ki jih predvideva 34. člen ZIUZEOP, v manj ugodnem položaju kot samozaposlene osebe, ki ne koristijo zakonske možnosti krajšega delovnega časa zaradi nege otroka, pri čemer zakonodajalec ni utemeljil razlikovanja na zakonitem cilju.
Učinek trenutne ureditve je, da je skupina samozaposlenih staršev, ki delajo za polovični delovni čas do polnega zaradi starševstva, ki zaradi epidemije ne morejo opravljati dejavnosti ali jo opravljajo v bistveno zmanjšanem obsegu, ostala brez ali z bistveno zmanjšanimi prihodki, kar ima negativne učinke na življenje družin, ki so med bolj ranljivimi.

Zagovornik načela enakosti je v času od uveljavitve ZIUZEOP do današnjega dne prejel 13 predlogov za obravnavo diskriminacije zaradi ukrepa, ki v manj ugoden položaj postavlja samozaposlene starše, ki delajo za polovični delovni čas do polnega zaradi starševstva To nakazuje na akuten problem, ki naj ga zakonodajalec naslovi in odpravi manj ugoden položaj omenjene skupine zaposlenih staršev.

4. Pomoč učencem in dijakom, ki so v času epidemije ostali brez subvencionirane malice oziroma kosila

(premoženjsko stanje)

Učencem in dijakom, ki so upravičeni do subvencije za malico oziroma kosilo, naj se v času splošnega zaprtja vzgojno-izobraževalnih zavodov zagotovi izplačilo sredstev v višini odobrene subvencije za prehrano. Učenci oziroma dijaki iz socialno šibkejših okolij so z zaprtjem šol ostali brez dnevnega dostopa do subvencionirane malice oziroma kosila.

13. člen Zakona o šolski prehrani[12] določa, da se iz državnega proračuna zagotavljajo sredstva za subvencioniranje ene malice dnevno na učenca in dijaka iz socialno manj vzpodbudnega okolja ter sredstva za subvencioniranje enega kosila dnevno na učenca iz socialno manj vzpodbudnega okolja. Namen te določbe je, da s subvencioniranjem zagotovi čim večjemu številu otrok v šolah prehrano, pridobitev subvencije pa je praviloma odvisna od povprečnega mesečnega dohodka na osebo v družini.[13] Višino subvencije malice oz. kosila določata 25. in 26. člen Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev.[14]

Kot posledica splošnega zaprtja vzgojno-izobraževalnih zavodov z namenom zajezitve posledic epidemije 16. 3. 2020 je mnogo učencev in dijakov ostalo brez toplega obroka, ki so ga bili deležni v šolah. Po podatkih Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport je v šolskem letu 2017/2018 100 % subvencijo za malico prejemalo skoraj 30 % vseh na malico prijavljenih dijakov, sicer pa subvencijo (ne glede na njeno višino) prejema 48,9 % vseh vpisanih dijakov. Po podatkih Računskega sodišča[15] je bilo v letih 2015 in 2016 v povprečju 57,9 % osnovnošolskih otrok, ki so prejemali šolsko malico, upravičenih do subvencije malice, do subvencije kosila pa je bilo v tem obdobju upravičenih v povprečju 23,5 % vseh otrok, ki so prejemali šolska kosila.

Eurochild, evropska mreža za pravice otrok in mladih, je izpostavila, da trenutna kriza, ki je posledica epidemije, ima in bo imela tudi v prihodnje velik vpliv na življenje otrok. Opozarja, da so izzivi ukrepov, ko otroci ostajajo doma, sorazmerno večji za otroke, ki bivajo v slabih stanovanjskih razmerah, in za tiste otroke, za katere je bilo šolsko kosilo edini topel obrok v celem dnevu.[16]

UNESCO je v svojem pozivu k pridružitvi globalni izobraževalni koaliciji (ang. *Global Education Coalition*), katere namen je podpora državam pri izmenjavi dobrih praks na področju učenja na daljavo in doseganju najbolj ogroženih otrok in mladostnikov v času epidemije, opozoril, da zaprtje šol vpliva na povečevanje neenakosti v izobraževanju in ima večji negativni vpliv na otroke in mlade iz

[12] Uradni list RS, št. 3/13, 46/14 in 46/16 – ZOFVI-L
[13] https://e-uprava.gov.si/podrocja/izobrazevanje-kultura/osnovna-sola/subvencioniranje-solske-prehrane.html
[14] Uradni list RS, št. 62/10, 40/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 14/13, 56/13 – ZŠtip-1, 99/13, 14/15 – ZUUJFO, 57/15, 90/15, 38/16 – odl. US, 51/16 – odl. US, 88/16, 61/17 – ZUPŠ, 75/17, 77/18 in 47/19); http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4780;
[15] Več o tem v revizijskem poročilu Obvladovanje debelosti otrok; dostopno na http://www.rs-rs.si/fileadmin/user_upload/Datoteke/Revizije/2018/DebelostOtrok/DebelostOtrok_RSP.pdf, tabela tabela 4), stran 24.
[16] https://www.eurochild.org/news/news-details/article/protecting-children-now-and-in-the-future-eurochild-public-statement-on-covid-19/?no_cache=1

ranljivejših okolij. Zato opozarja, da je potrebno posebno skrb nameniti zagotavljanju vključevanja in enakosti vseh učencev, dijakov in študentov.[17]

5. **Pomoč najemnikom stanovanj, ki so v času epidemije ostali brez rednega dohodka**
   (premoženjsko stanje, starost, druge osebne okoliščine)

Zagotovi naj se pomoč najemnikom stanovanj (npr. subvencioniranje najemnin), ki so v času epidemije ostali brez rednega dohodka in bivajo v najemniškem tržnem stanovanju ter odpis najemnin osebam v javnih najemnih stanovanjih. Priporoča se tudi omejitev možnosti prekinitev najemnih pogodb in deložacij v primerih začasne nezmožnosti plačevanja najemnin v času epidemije.

Po veljavni zakonodaji[18] pripada vsem najemnikom stanovanj, tako neprofitnih kot tržnih, katerih dohodki so pod zakonsko določeno mejo, subvencija k najemnini, ki se lahko določi v višini do 80 odstotkov najemnine. Do subvencije k plačilu tržne najemnine so upravičeni tisti, ki plačujejo tržno najemnino in so se uvrstili na prednostno listo na zadnjem javnem razpisu za dodelitev neprofitnega najemnega stanovanja v občini stalnega prebivališča.

Pri tem velja opozoriti, da številni najemniki ne prebivajo v občini svojega stalnega prebivališča (npr. mladi, študenti, zaposleni), prav tako se v preteklosti niso prijavili na razpis, trenutno pa zaradi izgube zaposlitve oziroma prihodkov težko plačujejo najemnino. S tega vidika je ta skupina oseb v neenakem položaju glede na osebno okoliščino kraja bivanja, saj nimajo dostopa do subvencije najemnine.

Pretekla gospodarska kriza in revščina sta poslabšali razmere na stanovanjskem trgu, predvsem na področju t.i. socialnih stanovanj[19] in najemnih stanovanj.[20] Trenutno stanje na stanovanjskem trgu je slabše, kot je bilo v času pred zadnjo gospodarsko krizo. V Sloveniji so se samo leta 2018 cene nepremičnin zvišale za dobrih 15 odstotkov (največ v EU).

6. **Pomoč prejemnikom stanovanjskih posojil, ki so zaradi epidemije ostali brez rednega dohodka**
   (premoženjsko stanje)

Zagotovi naj se državna pomoč prejemnikom stanovanjskih posojil (za namen reševanja osnovnega stanovanjskega vprašanja), ki so zaradi epidemije izgubili redni prihodek oziroma se jim je ta znižal do te mere, da kratkoročno posojila ne zmorejo odplačevati.

Pomoč prejemnikom stanovanjskih posojil za prvo nepremičnino, v kateri prebivajo, in so zaradi epidemije izgubili zaposlitev oziroma prihodek, je mogoče zagotoviti na več načinov, npr. s subvencioniranjem plačil obrokov stanovanjskega posojila upravičenim osebam, odpisom ali z zamrznitvijo plačil obrokov stanovanjskega posojila.

Druge države EU so pristopile na različne načine k zagotavljanju pomoči gospodinjstvom. Predvsem pomoč pri odplačevanju stanovanjskih posojil, npr. z zamrznitvijo plačila obrokov. Temu je delno sledil tudi zasebni sektor. Države so začasno omejile (prisilne) izselitve ali znižale najemnine za osebe, ki so zaposlene v prizadetih dejavnostih.[21]

Pravica do stanovanja je ena temeljnih človekovih pravic, brezdomstvo in slaba dostopnost do stanovanj za socialno šibke skupine pa predstavljata hudo obliko socialne izključenosti. Ker po Ustavi Republike Slovenije država ustvarja možnosti, da si državljani lahko pridobijo primerno stanovanje (78. člen), trg ne more biti edini način zadovoljevanja stanovanjskih potreb prebivalstva. S tem je izpostavljen socialni vidik, ki izhaja iz ustavnega načela socialne države (2. člen).

---

[17] https://en.unesco.org/news/unesco-rallies-international-organizations-civil-society-and-private-sector-partners-broad

[18] Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (Uradni list RS, št. 62/10, 40/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 14/13, 56/13 – ZŠtip-1, 99/13, 14/15 – ZUUJFO, 57/15, 90/15, 38/16 – odl. US, 51/16 – odl. US in 88/16) in Stanovanjski zakon (Uradni list RS, št. 69/03, 18/04 – ZVKSES, 47/06 – ZEN, 45/08 – ZVEtL, 57/08, 62/10 – ZUPJS, 56/11 – odl. US, 87/11, 40/12 – ZUJF, 14/17 – odl. US in 27/17)

[19] CECODHAS. *Housing Europe's Observatory. Impact of the crisis and austerity measures on the social housing sector*. Dostopno na: http://www.housingeurope.eu

[20] UMAR. Socialni razgledi 2009. Dostopno na: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/socrazgledi/2009/socialni_razgledi_2009.pdf.

[21] FRA report on impact of COVID-19 measures on fundamental rights. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-coronavirus-pandemic-eu-bulletin-1_en.pdf

Razmere na stanovanjskem področju se zadnja leta zaostrujejo. Po podatkih SURS iz leta 2012 je v stanovanjih v slabem stanju živelo kar 32 % gospodinjstev.
Posebej mladi so pri reševanju stanovanjskega problema v neenakem položaju, saj njihova kreditna sposobnost zaradi začetka poklicne kariere nizka. Med mladimi je tudi visok delež prekarnih zaposlitev, ki ne ponujajo trajnejše zaposlitvene in s tem gmotne varnosti. Tudi starejši vedno težje pokrivajo stanovanjske stroške in potrebujejo prilagojena stanovanja, zato jim je treba zagotoviti večje število oskrbovanih stanovanj na primernih lokacijah in izboljšati možnosti za druge oblike (so)bivanja ter paziti na ohranjanje medgeneracijskega sožitja in družbene vključenosti. Pereč je tudi stanovanjski problem socialno najbolj ogroženih skupin prebivalstva, npr. tistih, ki ostanejo brez strehe nad glavo zaradi deložacije, naravnih nesreč, nasilja ali finančne ogroženosti. Zaradi socialnih stisk in nezmožnosti plačila najemnin ali stanovanjskih posojil mnogim grozijo izvršbe in deložacije.

7. Dodatna pomoč brezposelnim osebam
(premoženjsko stanje)

Zagotovi naj se solidarnostni dodatek za brezposelne ali zvišanje nadomestil za brezposelnost ter poenostavitev postopkov glede dodeljevanja teh nadomestil. Srednjeročno naj se oblikujejo dodatni ukrepi aktivne politike zaposlovanja, ki bodo s krizo najbolj prizadetim skupinam omogočili vstop na trg dela.

ZIUZEOP je za obvladovanje tveganja porasta brezposelnosti določil več vrst ukrepov. Na področju dela in plačevanja prispevkov za socialno varnost so uvedena povračila nadomestila plače delavcem, ki jim delodajalci začasno ne morejo zagotavljati dela oziroma ne morejo opravljati dela zaradi višje sile; oprostitve plačila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje za zaposlene, ki prejemajo plačo; izredne pomoči v obliki mesečnega temeljnega dohodka in plačilo prispevkov za samozaposlene in kmete itd. Ti ukrepi so namenjeni preprečevanju nastanka brezposelnosti.

Podatki Zavoda RS za zaposlovanje že kažejo povečan priliv brezposelnih oseb v evidence brezposelnih oseb. 6. 4. 2020 se je na novo prijavilo že prek 1000 brezposelnih oseb dnevno. Skupno pa je število registriranih oseb v času od 24. 3. 2020 do 6. 4. 2020 naraslo za več kot 5000 oseb.[22]

Zato je treba preučiti možnosti sprejetja posebnih ukrepov, namenjenih registrirano brezposelnim osebam. Med obrazložitvami ZIUZEOP je sicer omenjen ukrep: “uvedba začasnega denarnega nadomestila plače zaradi izgube zaposlitve”, ki pa med členi ni vsebovan.

Na področju socialnega varstva, pravic iz javnih sredstev in uveljavljanja pravic iz naslova starševskega varstva je ZIUZEOP uvedel solidarnostni dodatek za upokojence (57. člen) in druge ranljive skupine oseb (58. člen) ter določil izjeme na področju uveljavljanja pravic iz javnih sredstev, na področju socialnovarstvenih prejemkov in na področju uveljavljanja pravic po zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. Do ZIUZEOP se je do konca epidemije zvišal tudi znesek dodatka za velike družine. Ker gre za pomoč tistim, ki že prejemajo socialne transferje, ni razloga, zakaj do podobnega solidarnostnega dodatka ne bi bile upravičene tudi brezposelne osebe.

Izkušnje pretekle gospodarske krize kažejo, da je z njo precej narasla brezposelnost. Število registrirano brezposelnih se je od septembra 2008 do maja 2010 povečalo za 65,9 %.[23] Najprej so bili zaradi brezposelnosti nesorazmerno prizadeti moški, s poglabljanjem krize pa ženske (ker so ve večjem deležu zaposlene v socialnem in storitvenem sektorju ter slabše plačanih poklicih). Brezposelnost je nesorazmerno narasla med mladimi, prizadeta skupina so bili tudi dolgotrajno brezposelni. V letu 2009 se je stopnja brezposelnosti mladih (15–24 let) povečala precej bolj kot povprečna stopnja brezposelnosti.[24]

Na slabšanje razmer na trgu dela se je takrat država odzvala z interventno zakonodajo, obseg sredstev za izvajanje programov aktivne politike zaposlovanja (APZ) pa se je povečal na 0,5 % BDP (pred tem je vrsto let znašal med 0,21 in 0,39 % BDP). Število vključitev v programe APZ se je povečalo, vendar ne za vse skupine brezposelnih. Stopnja vključenosti v ukrepe APZ se je najbolj

[22] ZRSZ. Neuradni podatki gibanja brezposelnosti po dnevih. Dostopno na: https://www.ess.gov.si/_files/13227/Neuradni_dnevni_podatki_brezposelnost.pdf
[23] UMAR. Ekonomski izzivi 2010. Dostopno na: https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/izzivi/2010/EI-trgDela2010.pdf
[24] *Prav tam.*

zvišala pri ženskah, zelo skromno pa je bilo povečanje vključenosti dolgotrajno brezposelnih in starejših od 50 let. Nesprejemljiva je tudi razmeroma skromna rast števila vključenih prejemnikov denarnih socialnih pomoči.
Ob izvajanju ukrepov bi bilo zato potrebno zagotoviti sprotno vrednotenje (učinkov) ukrepov.

V pretekli gospodarski krizi so mnoge države, tudi Slovenija, krepile aktivno politiko zaposlovanja, vključno s programi za spodbujanje zaposlovanja in ustvarjanje delovnih mest. Za zagotavljanje večje dohodkovne varnosti brezposelnih so številne države uvedle spremembe na področju nadomestil za brezposelnost, pri čemer so povečale trajanje prejemanja nadomestila ali omilile pogoje za dostop do nadomestil. Nekatere so za brezposelne (pod določenimi pogoji, bodisi kot povišanje nadomestila za določeno obdobje bodisi kot enkratno izplačilo) povišale nadomestilo za brezposelnost.

8. Dodatna pomoč brezdomnim osebam
(premoženjsko stanje, družbeni položaj)

Zagotovi naj se nadomestilo oziroma povračilo stroškov občinam, ki so za namen zajezitve epidemije in blaženje njenih posledic sprejele dodatne ukrepe za brezdomce. Zagotovi naj se tudi finančna podpora občinam, ki zagotavljajo financiranje delovanja nevladnih organizacij za pomoč brezdomcem.

Zaradi prepovedi gibanja in zbiranja na javnih krajih in površinah so brezdomci nesorazmerno prizadeti, na kar opozarjajo tudi mednarodne institucije, npr. Agencija EU za temeljne pravice[25] in FEANTSA[26]. Občine so zaprle javne sanitarije, s čimer so se poslabšale možnosti brezdomcev za skrb za osebno higieno in povečala verjetnost poslabšanja njihovega zdravstvenega stanja. Z Odlokom o začasni prepovedi ponujanja in prodajanja blaga in storitev potrošnikov v Republiki Sloveniji so se zaprle tudi čistilnice oziroma pralnice (tudi samopostrežne), ki brezdomcem omogočajo pranje perila in s tem osnovno higieno.

Zagovornik je glede potrebe po dodatnih ukrepih za brezdomce občinam že posredoval Priporočilo glede sprejetja dodatnih ukrepov za zaščito brezdomcev v času epidemije COVID-19 (dopis št. 0709-38/2020/1). Zaradi težav brezdomcev kot ene izmed bolj izpostavljenih skupin prebivalstva je Zagovornik priporočil občinam sprejetje prilagojenih ukrepov za brezdomce na način zagotavljanja varnih celodnevnih nastanitev ter umika z ulic in omogočanja samoosamitve, uporabe zaščitnih sredstev, dostopnosti sanitarij, dostopa do toplih obrokov, možnosti pranja perila, dostopa do substitucijskih terapij itd. V nasprotnem je pričakovati, da bodo brezdomci kljub omejitvam gibanja odhajali na ulice, ker si bodo lahko le tako zagotovili osnovna sredstva za preživetje. To predstavlja resno oviro učinkovitemu soočanju z epidemijo in zagotavljanju pravice vseh prebivalcev do zdravja in zdravstvenega varstva.

Težava brezdomstva se še zaostri, če upoštevamo pojav prikritega brezdomstva, ki je še posebno prisoten v območjih, kjer so zavetišča za brezdomce redka.[27] Velja pa tudi, da se njihova stiska poveča v času krize.

Določene občine so sicer že pričele z reševanjem omenjenih težav, npr. na način zagotavljanja dodatnih možnosti nastanitev (npr. v javnih stavbah, v posebnih bivalnih zabojnikih). Zagotavljajo jim sanitarije in tople obroke. V Veliki Britaniji so za brezdomce odprli (sicer zaprte) hostle in hotele in jim s tem omogočili namestitev ter samoosamitev.[28]

Občine v Sloveniji bodo imele z dodatnimi ukrepi za brezdomce tudi dodatne stroške. V zvezi s tem so, primeroma, v Veliki Britaniji sprejeli poseben načrt za pomoč brezdomcem v času epidemije (COVID-19 Homeless Sector Plan). Britanska vlada je napovedala, da bodo načrt podprli s 3,2 milijona funtov začetnega financiranja v nujnih primerih, da preprečijo širjenje COVID-19. Sredstva bodo na voljo vsem lokalnim oblastem za povračilo stroškov nastanitve in storitev brezdomcem z namenom zagotavljanja uspešne samoosamitve.[29] Povečali so tudi obseg splošne pomoč za boj proti brezdomstvu.

---

[25] Agencija EU za temeljne pravice, *Coronavirus Pandemic in the EU – Fundamental Rights Implications*. Objavljeno 8. 4. 2020, dostopno na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-coronavirus-pandemic-eu-bulletin-1_en.pdf.

[26] Vir: https://www.feantsa.org/en/news/2020/03/31/seven-measures-authorities-must-take-to-protect-homeless-people-from-covid?bcParent=26

[27] Dekleva, Razpotnik (2007). Brezdomstvo v Ljubljani: http://www.kraljiulice.org/brezdomstvo/definicije/

[28] https://www.bbc.com/news/uk-england-london-51987345

[29] https://www.gov.uk/government/news/3-2-million-emergency-support-for-rough-sleepers-during-coronavirus-outbreak

9. **Pomoč študentom, dijakom in udeležencem izobraževanja odraslih**
(premoženjsko stanje, starost, zdravstveno stanje, invalidnost)

Pravica do solidarnostnega dodatka študentom po ZIUZEOP naj se omeji na tiste, ki so zaradi epidemije dejansko ostali brez dohodkov (študentskega dela). Višina tega dodatka naj se dvigne na raven, ki bo študentom zagotovila socialno varnost, dodatek pa naj se mesečno dodeljuje za čas trajanja epidemije. Solidarnostni dodatek naj se uvede tudi za dijake in udeležence izobraževanja odraslih, ki so v primerljivem položaju s študenti. Solidarnostni dodatek naj se dodeli vsem študentom, ne glede na način izvedbe študija, ter ne glede na stalno bivališče v RS. Višji dodatek naj se nameni posebej ranljivim skupinam študentov (npr. študentskim družinam in študentom s posebnimi potrebami).

Med mladimi so v specifičnem položaju študenti, delno tudi dijaki. Večinoma niso zaposleni ali samozaposleni, mnogi med njimi pa so finančno odvisni od svojih lastnih prihodkov, torej začasnega in občasnega dela dijakov in študentov (t.i. študentsko delo).

V Sloveniji je približno polovica študentov (po raziskavi EVROŠTUDENT[30]) ocenila, da delajo, da si lahko pokrijejo svoje življenjske stroške. Večina denarja, s katerim so mesečno razpolagali študenti v Sloveniji, predstavlja njihov lastni zaslužek od dela, sledijo prihranki. Šele na tretjem mestu so bili prejemki staršev in skrbnikov, na četrtem mestu pa prejemki iz naslova štipendij. Zaposlitev je bila v Sloveniji najpomembnejši vir za njihovo preživljanje. Pri tem pa gre pogosto za socialno ogrožene študente, ki si prihodke zagotavljajo zaradi prenizkih državnih štipendij. Državno štipendije prejema le ena petina študentov, v povprečju pa v Sloveniji znaša okrog 125 evrov.

Na tem mestu velja izpostaviti še, da je status študenta nezdružljiv s statusom brezposelne osebe, študenti pa imajo tudi omejene možnosti prejemanja denarne socialne pomoči, saj lahko študent do dopolnjenega 26. leta denarno socialno pomoč pridobi le v okviru svoje družine.

Ukrepi za omejevanje širjenja epidemije so študente najbolj prizadeli zaradi izjemnega upada ponudbe študentskega dela, po nekaterih ocenah celo 90 %[31]. Medtem ko je delavcem, ki delo opravljajo po pogodbi o zaposlitvi, omogočena uporaba instituta plačanega čakanja na delo, so ti študenti čez noč ostali brez vira prihodka. Poleg tega v času razglašene epidemije ne deluje preostala mreža pravic, ki izhajajo iz statusa študenta tako bivanje v študentskih domovih, subvencioniran javni potniški promet je ustavljen, subvencionirana študentska prehrana deluje v zelo omejenem obsegu itd. Pri tem ne morejo računati na odloge plačil za šolnine ali najemnin za bivanje (v tržnih nastanitvah jih biva ena tretjina).

Študenti so na podlagi 94. člena ZIUZEOP opravičeni plačila javnih storitev, ki jih je Vlada zaradi epidemije virusa začasno prepovedala izvajati (študentski dom, subvencioniran javni prevoz), kar je nedvomno dobrodošel ukrep.

ZIUZEOP v 71. členu določa, da so zaposleni v javnem sektorju, ki so pri svojem delu nadpovprečno izpostavljeni tveganju za svoje zdravje oziroma prekomerno obremenjeni zaradi obvladovanja epidemije, upravičeni do dodatka za nevarnost in posebne obremenitve v času epidemije, v 33. členu pa omogoča delodajalcem v zasebnem sektorju, da za delavce, ki v času razglašene epidemije opravljajo delo, lahko uveljavljajo oprostitev plačila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, tem delavcem pa izplača neobdavčen dodatek za delo v višini 200 eurov. So študentje, ki v tem času dela nimajo, in potrebujejo zato dodatek; so pa študentje, ki v tem času delo imajo, in bi jim, če opravljajo izpostavljeno delo, zato ni razloga, da tudi njim ne bi pripadal dodatek, kot drugim zaposlenim.

Prav tako je v četrtem odstavku 58. člena ZIUZEOP (enkratni solidarnostni dodatek za druge ranljive skupine oseb) določen "enkratni solidarnostni dodatek" v višini 150 evrov, ki se izplača vsem rednim študentom s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji do 30. aprila 2020."

[30] Raziskava Evroštudent VI. Dostopno na: https://www.eurostudent.eu/download_files/documents/EVROSTUDENT_VI_Porocilo_SLO.pdf
[31] http://www.studentska-org.si/odprto-pismo-studentske-organizacije-slovenije-pristojnim-ministrstvom-vladi-republike-slovenije-glede-ukrepov-pomoci-studentom-v-casu-epidemije/

Zagovornik opozarja, da višina enkratnega solidarnostnega dodatka ne krije mesečnih stroškov študentov (ki znašajo pribl. 500 evrov), še posebej ne tistih študentov, ki so primarno finančno odvisni od prihodkov od študentskega dela; ki plačujejo šolnine; katerih kraj stalnega prebivališča ni v kraju študija in plačujejo tržne najemnine itd. Še posebej so ranljivi tisti, ki so na t.i. preseku ranljivih položajev, torej študentske družine in študenti s posebnimi potrebami.

Položaj študentov ni primerljiv z zaposlenimi (ki ohranjajo prejemke, tudi če so npr. na čakanju na delo), niti ni primerljiv z upokojenci ali prejemniki denarne socialne pomoči (DSP) in varstvenega dodatka, ki so skladno z ZIUZEOP deležni solidarnostnega dodatka ne glede na to, da se njim osnovni prihodek ni zmanjšal (torej še vedno prejemajo pokojnino ali DSP).

Zagovornik na podlagi navedenega predlaga, da se solidarnostni dodatek zagotovi mesečno vsaj za čas trajanja epidemije in ne kot enkratni znesek. Posledice izpada dohodka študentov bodo namreč predvidoma trajale dlje časa. Solidarnostni dodatek se s predlogom zakona omejuje na t.i. redne študente, kar ni ustrezno niti vsebinsko niti z vidika zakonske ureditve višjega in visokega šolstva[32]. Študenti, katerih način študija je redni, so lahko zaposleni (in plačujejo šolnine), velja pa tudi obratno - izredni študij ne pomeni nujno, da so ti študenti zaposleni. Namen takšne ureditve je sprejemljiv, vendar bi bilo smiselno iz pravice do enkratnega solidarnostnega dodatka izvzeti študente, ki so v delovnem razmerju, samozaposleni ali direktorji zavodov, kot določa Zakon o visokem šolstvu glede ostali pravic in ugodnosti, prav tako bodo ti študenti lahko deležni drugih ukrepov, npr. drugih nadomestil in oprostitev iz ZIUZEOP. Zakon neutemeljeno izpušča tudi študente, ki nimajo stalnega prebivališča v RS. To so lahko ob tujcih, ki sicer študirajo pod enakimi pogoji, tudi Slovenci v zamejstvu in po svetu, ki trenutno bivajo in študirajo v Sloveniji. Na podobno dilemo opozarjajo tudi Rektorska konferenca RS[33], Študentska organizacija Slovenije[34], nenazadnje tudi MIZŠ[35].

ZIUZEOP izpušča tudi dijake in udeležence izobraževanja odraslih, ki so lahko v vseh opisanih okoliščinah v primerljivem položaju s študenti (odvisni od študentskega dela, bivajo v drugem kraju v tržnih namestitvah ali v dijaškem domu, ne prejemajo štipendij itd.).

Če je smisel predlaganega dodatka v omilitvi socialnih posledic epidemije, bi veljalo nadomestiti izgubljen prihodek iz študentskega dela kot pri ostalih družbenih skupinah (npr. zaposleni, samozaposleni). Da bi bili prejemki pravični in bi jih prejeli tisti, ki jih dejansko potrebujejo (načelo utemeljenosti in sorazmernosti), bi veljalo solidarnostni dodatek vezati na njihove pretekle prihodke. Tudi tako bi lahko s primerljivim obsegom sredstev najbolj ranljivim zagotovili višjo denarno pomoč.

10. Pomoč staršem in skrbnikom oseb s posebnimi potrebami
(zdravstveno stanje, invalidnost)

Zagotovi naj se finančna pomoč staršem ali skrbnikom otrok ali odraslih s posebnimi potrebami, ki v času epidemije z namenom njene zajezitve začasno bivajo doma in ne v socialnovarstvenih zavodih.

Z namenom preprečevanj obolelosti za Covid-19 so mnogi starši ali skrbniki sprejeli otroke ali odrasle osebe, ki so bile sicer v 24-urni oskrbi v socialnovarstvenih zavodih, v domačo oskrbo domov. Mnogi med njimi, zlasti starejši, imajo pridružene bolezni, zaradi česar sodijo tudi v skupino posebej ranljivih zaradi virusa korona. Po navedbah nekaterih strokovnjakov[36] je v isti starostni skupini otrok med 5 in 10 % otrok s posebnimi potrebami.

Socialnovarstveni zavodi prejmejo za 24-urno oskrbo varovancev praviloma vse njihove prihodke (pokojnine, dodatek za pomoč in postrežbo). Ti oskrbovanci v takem položaju torej praviloma nimajo lastnih dohodkov. Starši ali skrbniki teh uporabnikov, ki so v času epidemije doma, ne prejmejo nikakršnega finančnega nadomestila za oskrbo teh oseb.

---

[32] Npr. 69. člen Zakona o visokem šolstvu navaja, da imajo študenti, ne glede na to, ali se študij izvaja kot redni ali izredni, pravice in ugodnosti, ki izhajajo iz naslova statusa študenta, kot jih določajo posebni predpisi, če niso v delovnem razmerju ali ne opravljajo samostojne registrirane dejavnosti, niso vpisani v evidenco brezposelnih oseb pri pristojnem organu oziroma niso poslovodne osebe gospodarskih družb ali direktorji zasebnih zavodov.

[33] http://www.rkrs.si/sl/component/content/article/113-apel-rektorske-konference-rs-pristojnemu-ministrstvu-za-zagotovitev-pogojev-za-uspeno-konanje-tudijskega-leta

[34] http://www.studentska-org.si/wp-content/uploads/2020/04/2020-41-PR.docx.pdf

[35] https://www.gov.si/novice/2020-03-30-poudarki-dneva-z-ministrstva-za-izobrazevanje-znanost-in-sport-30-marec-2020/

[36] Npr. https://www.rtvslo.si/kolumne/koronavirus-in-otroci-s-posebnimi-potrebami/518153

Zato bi veljalo del prejemkov uporabnikov socialnovarstvenih zavodov za čas bivanja doma nameniti njihovim staršem oziroma skrbnikom, saj imajo ti v nastali situaciji lahko zvišane stroške, zavodom pa se je vsaj del stroškov za oskrbo zaradi odsotnosti oskrbovancev znižal.
Možna rešitev je lahko tudi poseben dodatek za skrbstvene dolžnosti, zlasti za zaposlene, ki so zaradi teh dolžnosti ostali doma. Zagovornik poudarja, da prevzemanje skrbstvenih dolžnosti zaposlenih zaradi zmanjšanja rizika epidemiološke ogroženosti najranljivejših ne sme poleg izgube dela zaslužka (zaradi delovne odsotnosti) samodejno predstavljati še polnega bremena vseh stroškov oskrbe teh oseb.

11. Finančna pomoč prejemnikom storitev osebne asistence in izvajalcem osebne asistence

(invalidnost, zdravstveno stanje)

Osebam, ki uživajo pravico do osebne asistence, naj se zagotovi solidarnostni dodatek za osebno asistenco zaradi zvišanih življenjskih stroškov in potreb po strogih zaščitnih ukrepih. Poseben dodatek za delo v rizičnih razmerah naj se zagotovi tudi osebnim asistentom. Dajatve naj se umerijo glede na obseg oziroma število ur potrebne osebne asistence.

Osebna asistenca je zbir storitev, ki ljudem z invalidnostmi omogoča živeti neodvisno življenje in vključenost, prek podpore drugih oseb, tj. osebnih asistentov, ki jim s pomočjo omogočajo vsakdanje življenjske aktivnosti, ki jih ljudje zaradi svoje invalidnosti ne morejo opravljati sami in jih vsakodnevno potrebujejo doma in izven doma. Zajema pomoč pri temeljnih in podpornih dnevnih opravilih, spremstvo, pomoč na delovnem mestu in v izobraževalnem procesu, pomoč pri komunikaciji, pri drugih dejavnostih in aktivnostih, v katere je oseba vključena ter tudi obvezno prisotnost pri uporabniku osebne asistence v primeru najtežjih oblik invalidnosti. Storitve so po obsegu in vsebini prilagojene konkretnim potrebam posameznega uporabnika oziroma uporabnice osebne asistence, njegovim oziroma njenim sposobnostim, željam, pričakovanjem in življenjskim razmeram.

Osebna asistenca večinoma predpostavlja tudi fizične stike (oblačenje, osebna higiena, hranjenje) med osebnimi asistenti in uporabniki osebne asistence, razmere v času epidemije pa tem ljudem zato postavljajo številne izzive, povezane s preprečevanjem okužb, oskrbo z osnovnimi živili in uporabo drugih osnovnih storitev.

Nekateri uporabniki osebno asistenco potrebujejo stalno kot24-urno podporo, v ta namen pa več osebnih asistentov. Nekateri uporabniki osebne asistence tudi zaradi pridruženih bolezni hkrati sodijo v najbolj rizične skupine za tveganje okužb z virusom SARS-CoV-2 in neugoden potek bolezni COVID-19. Zaupanje in izkazovanje odgovornosti je v teh dneh temeljni pogoj za uspešno izvajanje osebne asistence. Podpora izvajalcem osebne asistence (npr. invalidskim organizacijam, ki prejemajo zaščitno opremo) je sicer nujna, a bi bila na mestu tudi posebna ciljna podpora uporabnikom osebne asistence ter asistentom. Ta podpora bi bila na mestu tudi kot izraz priznanja velikega pomena tega odgovornega dela v kriznih razmerah. Ključnega pomena je tudi zagotovitev učinkovitega in hitrega odločanja o vlogah za pridobitev pravice do osebne asistence tudi v času epidemije ter vzpostavitev mehanizma nadomeščanja osebnih asistentov, ki so zboleli za COVID-19.

12. Pomoč domovom za starejše, drugim javnim socialnovarstvenim zavodom in izvajalcem socialnovarstvenih storitev

(starost, zdravstveno stanje, invalidnost, spol)

Domovom za starejše, drugim javnim socialnovarstvenim zavodom ter ostalim izvajalcem socialno-varstvenih storitev naj se zagotovi dodatna pomoč za zagotavljaje dovoljšnega kadra, tehnične in zaščitne opreme in drugih pogojev za soočanje z epidemijo ter preprečevanje negativnih posledic socialne izolacije uporabnikov.

Mnoge, z možnostjo okužbe posebej ogrožene osebe, ki so starejše ali z invalidnostmi, živijo v odvisnosti od različnih (institucionalnih) namestitev ter skrbstvenih (npr. osebna asistenca, družinski pomočniki), zdravstvenih (npr. patronažna služba) in socialnih storitev (npr. dostava hrane na domu).

Podobno nujne socialno-varstvene storitve predstavlja zaščita pred najhujšimi oblikami družinskega nasilja (npr. namestitve v varnih hišah). Znaten del oseb, ki uživa te pravice in storitve objektivno ni sposoben skrbeti zase (denimo osebe z najtežjimi vrstami senzornih, telesnih in intelektualnih ter psihosocialnih invalidnosti), poleg tega se praviloma nahajajo v gmotno zelo šibkem položaju. Odvisnost od drugih oseb (ki lahko zbolijo, zbolijo pa lahko seveda tudi varovanci sami) lahko to oskrbo in storitve prav zaradi zdravstvenih tveganj epidemije postavi pod vprašaj.

Zagotoviti je treba državno podprto shemo za vzdržnost navedene podporne mreže oziroma načrte za nadomestne rešitve (npr. nadomeščanje osebja v institucionalnem varstvu, osebnih asistentov, družinskih članov, načrti izolacij, itd.), ki bi preprečile njeno porušitev. Posebno skrb velja posvetiti vprašanju, kako zagotoviti morebitno nadomestno oskrbo otrok s posebnimi potrebami, če zbolijo starši oziroma njihovi skrbniki. Celotnega bremena načrtovanja in zagotavljanja sredstev za to ne morejo prevzemati zgolj nosilci oziroma izvajalci teh podpornih storitev oziroma posamezniki sami. Za učinkovito ohranjanje in vzdrževanje navedenih podpornih mrež oziroma storitev je treba po potrebi zagotoviti dodatna javna sredstva. Prav tako je treba zagotoviti trdno pravno podlago, da se bodo tovrstna sredstva lahko izplačevala na način in v obsegu, da bodo te storitve v praksi lahko trajno ohranile naravo dejansko uresničljivih pravic.

Posebno pozornost je potrebno nameniti domovom za starejše. ZIUZEOP ne vsebuje ukrepov za podporo tem, kljub dejstvu, da, kot se kaže trenutno v praksi, predstavljajo eno ključnih točk za zajezitev epidemije. Neodvisni strokovnjaki Urada Visoke komisarke za človekove pravice OZN ocenjujejo, da »starejši niso podvrženi zgolj večjemu tveganju za smrt zaradi okužbe, ampak so še dodatno ogroženi zaradi njihove odvisnosti od nege in podpore ter zaradi življenja v okoljih z višjim tveganjem, kot so institucije«.[37] Društvo Srebrna nit je v javnem pismu[38] večkrat opozorilo na skrb zbujajoče razmere v domovih za starejše in med drugim poudarilo nujno potrebo po zagotavljanju ustrezno usposobljenega kadra; zaščitne opreme za osebje in varovance v domovih; virov za naslavljanje socialne osamitve varovancev; podpore svojcem, ki varovance v času epidemije prevzemajo v domačo oskrbo in; krepitev patronažnih služb za podporo starejšim na domu.

13. Odprava razlikovanja pri pogoju plačanih zapadlih davčnih obveznosti za dostop do državnih podpor

(premoženjsko stanje, družbeni položaj)

Odpravi naj se razlikovanje pri pogoju plačanih zapadlih davčnih obveznosti za dostop do državnih podpor, namenjenih kritju sredstev izpadlih dohodkov med podjetji in posamezniki (zlasti samostojnimi podjetniki in kmeti). Obstoječe razlikovanje ni upravičeno, ker sta skupini v primerljivem položaju glede potreb po podpori.

Pogoj izpolnjenih zapadlih davčnih obveznosti za podporo gospodarskim družbam s povračilom izplačanih nadomestil plače delavcem bo veljal na dan ob vložitvi vloge za podporo podjetju (drugi odstavek 29. člena ZIUZEOP). Smiselno podoben pogoj pa bodo morali posamezniki – samostojni podjetniki, verski uslužbenci in kmetje, ki so v posebnih situacijah in ne izpolnjujejo pogojev za obvezno vključitev v obvezno zavarovanje na kakšni drugi zavarovalni podlagi – za upravičenost do mesečnega temeljnega dohodka po 34. členu ZIUZEOP izpolnjevati že na dan uveljavitve zakona (četrti odstavek 34. člen). Za takšno razlikovanje ni prepričljivih razlogov, učinki razlikovanja pa so lahko problematični.

Tak pogoj je za posameznike prestrog, saj gre za nesorazmerno breme plačila vseh obveznosti v praktično osmih dneh po sprejemu zakona. Trenutna ureditev je tako omejujoča prav za tiste, ki so v večjih gmotnih stiskah in bi bili do takšnih podpor bolj in ne manj upravičeni. To pomeni, da tak pogoj po učinkih nesorazmerno prizadene osebe v najslabšem gmotnem, socialnem položaju oziroma tiste, ki se znajdejo v revščini. Pogoja bi se morala časovno izenačiti, tako da morajo biti zapadle davčne obveznosti izpolnjene na dan vložitve vloge, kar bi veljalo za vse enako.

14. Pomoč tujcem, ki v Sloveniji zakonito bivajo na podlagi ZIUZEOP

(državljanstvo)

[37] https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25748&LangID=E
[38] http://www.srebrna-nit.si/index.php/politics/276-javno-pismo-srebrna-nit-cesa-ne-smemo-dovoliti

Tujcem, ki v Sloveniji zakonito prebivajo na podlagi ZIUZEOP, naj se zagotovi pravice, ki sicer pripadajo določenim tujcem, ki jim je v skladu z Zakonom o tujcih dovoljeno zadrževanje v Republiki Sloveniji. Te pravice obsegajo pravico do nujnega zdravstvenega varstva ter pravico do osnovne oskrbe v obliki denarne socialne pomoči.

ZIUZEOP v 101. členu omogoča zakonito bivanje na območju Republike Slovenije tujcem, ki so po razglasitvi epidemije oziroma po 15. 3. 2020 izgubili pravni naslov zakonitega bivanja v državi, zaradi objektivnih razlogov pa države niso mogli zapustiti.
Prehajanje mej sosednjih držav je zaradi ukrepov, sprejetih z namenom zajezitve epidemije, trenutno oteženo ali onemogočeno, datum sproščanja teh ukrepov pa ni znan.

Prav tako je trenutno oteženo ali onemogočeno vračanje tujcev na ozemlje Republike Hrvaške, kar med drugim izhaja tudi iz obrazložitve Predloga sklepa o izvajanju izjemnih pooblastil Slovenske vojske pri širšem varovanju državne meje.[39]

Osebe, ki so po razglasitvi epidemije v Republiki Sloveniji izgubile pravni naslov zakonitega bivanja, so hkrati izgubile tudi ostale pravice, vezane na status, ki jim je omogočal zakonito bivanje. Med temi osebami so med drugim tudi tuji delavci brez dovoljenja za stalno prebivanje, ki so jim slovenski delodajalci odpovedali pogodbe o zaposlitvi zaradi zmanjšanega obsega gospodarske dejavnosti kot posledice epidemije in ukrepov za njeno zajezitev.[40] Na podlagi izkušenj iz zadnje gospodarske krize mednarodne organizacije za varstvo človekovih pravic opozarjajo na posvečanje ustrezne pozornosti zagotavljanja pravic delavcem migrantom, ki jih restriktivna politika zaposlovanja prizadene najprej.[41] Sredstva za preživljanje teh oseb so izjemno nizka.[42] Ob pravnem naslovu zakonitega prebivanja v Sloveniji v okvirih ZIUZEOP te osebe nimajo pravic, ki bi jim omogočale dostop do nastanitve ter socialnega in zdravstvenega varstva.

Prav tako med bolj ranljive skupine oseb sodijo tujci, katerih prošnja za mednarodno zaščito je bila zavrnjena in so zoper zadevno odločbo pristojnega organa že izkoristili vsa pravna sredstva. Z izvršljivostjo zavrnilne odločitve o prošnji za mednarodno zaščito v skladu z drugim odstavkom 78. člena Zakona o mednarodni zaščiti[43] te osebe nimajo več pravic iz prvega odstavka tega člena, ki so jih pridobile z vložitvijo prošnje za mednarodno zaščito. Te so, med drugim, pravica do prebivanja v Republiki Sloveniji, pravica do materialne oskrbe v azilnem domu ali njegovi izpostavi, pravica do nujnega zdravljenja, pravica do humanitarne pomoči in pravica do žepnine. Zaslediti je bilo mogoče, da naj bi bile v času epidemije iz Azilnega doma izseljene osebe, katerih zavrnilna odločba o prošnji za mednarodno zaščito je postala izvršljiva, izseljenih naj bi bilo tudi več oseb iz Centra za tujce v Postojni, pri čemer ni jasno, na kakšni pravni podlagi, in za kakšen status izseljenih oseb gre.[44] Navedbam je bilo dodano tudi pojasnilo Centra za tujce, da naj bi pristojni organi rešitve za odstranitev teh tujcev iz države v dani situaciji še iskali.

Osebe v navedenih situacijah bi imele po 101. členu ZIUZEOP do odprave objektivnih razlogov za nezmožnost zapustitve države sicer na podlagi te določbe pravni naslov za zakonito bivanje v Sloveniji, a hkrati nobenih drugih pravic, na podlagi katerih bi se jim zagotavljala minimalna raven oskrbe in preživetje. V dani situaciji bi to lahko pomenilo diskriminacijo zaradi državljanstva, med drugim pri uresničevanju pravice do osebnega dostojanstva in varnosti, ki jo zagotavlja 34. člen Ustave Republike Slovenije.

Položaj teh oseb bi se lahko uredil tako, da se tem osebam iz 101. člena ZIUZEOP za čas njihovega zakonitega bivanja v Sloveniji na podlagi te zakonske določbe do odprave objektivnih razlogov za nezmožnost zapustitve države dodelijo pravice, ki sicer na podlagi 75. člena Zakona o tujcih pripadajo tujcem, ki jim je v skladu s 73. členom tega zakona dovoljeno zadrževanje v Republiki Sloveniji. S tem

---

[39] To izhaja tudi iz obrazložitve Predloga sklepa o izvajanju izjemnih pooblastil Slovenske vojske pri širšem varovanju državne meje, EVA: 2020-1711-0008, str. 17. Dostopno na: https://imss.dz-rs.si/IMiS/ImisAdmin.nsf/ImisnetAgent?OpenAgent&2&DZ-MSS-01/df78cf40bf2b0a1563226fcc8d3c44d2497c97edc6793c5a155d771e688c30d8

[40] Glej npr. https://www.sta.si/2742888/sindikat-z-opozorili-o-nedopustnem-nacinu-odpuscanja-tujih-delavcev

[41] Glej Svet Evrope (2016) *The impact of the economic crisis and austerity measures on human rights in Europe*, Steering Committee for Human Rights (CDDH), str. 31, dostopno na https://rm.coe.int/the-impact-of-the-economic-crisis-and-austerity-measures-on-human-righ/16806f2030 in Komisar Sveta Evrope za človekove pravice (2013) »Safeguarding human rights in times of economic crisis«, str. 22-25, dostopno na: https://rm.coe.int/safeguarding-human-rights-in-times-of-economic-crisis-issue-paper-publ/1680908dfa

[42] Delavska svetovalnica npr. navaja, da je povprečna neto plača v panogah, v katerih tipično delajo tuji delavci, za 20 do 30 odstotkov nižja od povprečne neto plače v Sloveniji. Glej https://www.dnevnik.si/1042756461/slovenija/stevilo-tujih-delavcev-narasca-slovenci-nocejo-delati-za-mizerno-placilo-

[43] Uradni list RS, št. 16/17 – uradno prečiščeno besedilo

[44] https://www.mladina.si/197331/zaporniki-na-prostost-kaj-pa-ilegalni-migranti/

bi se jim zagotovila pravica do nujnega zdravstvenega varstva ter pravica do osnovne oskrbe, ki jo tretji odstavek 75. člena ZTuj opredeljuje kot pravico do izplačila denarne socialne pomoči. Znesek v višini slednje bi zadevnim osebam pripadal za vsak mesec bivanja v Sloveniji na podlagi 101. člena ZUIZEOP, pri čemer bi se jim zaradi stiske v trenutni situaciji ta moral prvič zagotoviti v najkrajšem možnem času.